

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

2008 metai

1

LI
LEIDYKLA

Vilnius 2009

LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

2008

1

Vilnius 2009

LITAUISCHES INSTITUT FÜR GESCHICHTE

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

2008

1

Vilnius 2009

UDK 947.45
Li 237

Redakcinė kolegija:

Egidijus ALEKSANDRAVIČIUS
Vytauto Didžiojo universitetas

Alfonsas EIDINTAS
Vilniaus universitetas

Jan JURKIEWICZ
Adomo Mickevičiaus universitetas Poznanėje

Zigmantas KIAUPA (pirmininkas)
Lietuvos istorijos institutas

Česlovas LAURINAVIČIUS
Lietuvos istorijos institutas

Ingė LUKŠAITĖ
Lietuvos istorijos institutas

Bronius MAKASKAS
Lenkijos MA istorijos institutas

Jolita MULEVIČIŪTĖ
Kultūros, filosofijos ir meno institutas

Rimvydas PETRAUSKAS
Vilniaus universitetas

Edmundas RIMŠA
Lietuvos istorijos institutas

Jolita SARCEVIČIENĖ (sekretorė)
Lietuvos istorijos institutas

Vladas SIRUTAVIČIUS
Lietuvos istorijos institutas

Saulius SUŽIEDĖLIS
Milersvilio universitetas

Joachim TAUBER
Nordost-Institut Liuneburge

Šio žurnalo straipsnių pavadinimai ir santraukos cituojami duomenų bazėse:
Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in:
HISTORICAL ABSTRACTS. AMERICA: HISTORY AND LIFE.
EBSCO Publishing

ISSN 0202-3342

© Lietuvos istorijos institutas, 2009
© Straipsnių autoriai, 2009

MOKSLO GYVENIMAS

SIMONO DAUKANTO PREMIJOS LAUREATAI

2008 m. kovo 18 d. Lietuvos mokslų akademijos visuotinio susirinkimo ataskaitinėje-rinkiminėje sesijoje buvo įteikti 2007 metų Simono Daukanto premijos diplomai Lietuvos istorijos instituto vyr. mokslo darbuotojai, Varmijos-Mozūrijos universiteto Olštyne profesorei, habil. dr. Aldonai Prašmantaitėi ir Poznanės Adomo Mickevičiaus universiteto profesorui, Lietuvos mokslų akademijos užsienio nariui, habil. dr. Janui Jurkiewiczziui. Lietuvos mokslų akademija Simono Daukanto premiją suteikia už darbą istorijos srityje. 2007 m. Simono Daukanto premija buvo skirta už A. Prašmantaitės ir J. Jurkiewiczziaus parengtą istorinio šaltinio publikaciją „Motiejus Valančius. Namų užrašai“, kurią 2003 m. išleido „Baltų lankų“ leidykla.

Vyskupo M. Valančiaus „Namų užrašai“ spaudai parengti iš lenkų kalba parašyto rankraščio ir išleisti lenkų ir lietuvių kalbomis. Rengiant tekstą spaudai, svarbiausią darbą atliko A. Prašmantaitė. Ji sudarė leidinį, iššifravo rankraščio tekstą, jį išvertė iš lenkų į lietuvių kalbą, parašė įvadinį straipsnį, paaiškinimus ir visą knygą parengė spaudai. Profesorius J. Jurkiewiczzius lenkišką tekstą peržiūrėjo ir jį sutvarkė archeografiškai. Rengiant leidinį prisidėjo ir Vilniaus universiteto profesorė Eugenija Ulčinaitė, kuri parengė ir išvertė lotynų kalba rašytas teksto dalis. Vyskupas M. Valančius savo „Namų užrašus“ rašė kaip dienoraštį ir nemanė jo spausdinti. Tačiau „Namų užrašuose“ vyskupas užrašinėjo ne tik savo asmenines mintis, didžiąją dalį teksto sudaro su Bažnyčios padėtimi susijusių dokumentų nuorašai ir išrašai. Dėl to tai svarbus šaltinis tyrinėjant XIX a. Katalikų bažnyčios istoriją Lietuvoje ir Lenkijoje.

Reikia pažymėti, kad profesoriaus J. Jurkiewiczziaus darbas prie vyskupo M. Valančiaus teksto yra ne vienintelis darbas, susijęs su Lietuvos istorija. 1983 m. išspausdinta jo studija „Lenkų politinės minties raida Lietuvoje ir Baltarusijoje 1905–1922 metais“ (*Rozwój polskiej myśli politycznej na Litwie i Białorusi w latach 1905–1922*). 1991 m. J. Jurkiewiczzius išleido monografiją „Privačių valdų Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje valstiečių prievolės XVI–XVII amžiuje“ (*Powinności włościan w dobrach prywatnych w Wielkim Księstwie Litewskim w XVI–XVII wieku*). Poznanėje 2006 m. išleisti „Vilniaus cechų aktai 1495–1759“ (*Akty cechów wileńskich 1495–1759*). Šiuos aktus prieš pat Antrąjį pasaulinį karą Vilniaus Stepono Batoro universiteto profesorius

Henrykas Łowmiański, padedant žmonai istorikei Marijai Łowmiańskiej ir profesoriui Stanisławui Kościalkowskiui, surinko ir dviem tomis parengė spaudai. Tačiau dėl prasidėjusių karo veiksmų knygos nepavyko iki galo išspausdinti. Profesorius J. Jurkiewiczzius abu tomus sudėjo į vieną, parašė įvadą, papildė paaiškinimus, patobulino archeografinį parengimą, sudarė rodykles. Apskritai reikia pažymėti, kad J. Jurkiewiczzius yra labai plataus diapazono XV–XX a. pradžios istorikas, kurio tyrinėjimai daugiausia susiję su LDK ir Lietuvos istorija. (J. Jurkiewiczzius lituanistinių darbų bibliografiją plačiau žr.: Lietuvos istorijos metraštis. 2001, d. 1, Vilnius, 2002, p. 262–266.)

Profesorei A. Prašmantaitėi tai jau antras įvertinimas už Motiejaus Valančiaus „Namų užrašų“ publikavimą. 2005 m. Varšuvoje ji už šį darbą apdovanota žurnalo „Przegląd Wschodni“ premija šaltinių leidybos kategorijoje.

Algimantas K a t i l i u s